

Svmma Juris Canonici

Comprehensa Tribus Partibus In Qva Distincte Et Svccincte Explicantur,
quæ ad personas, negotia, & iudicia Ecclesiastica ex Canonum præscripto,
pertinent

Ivrisdictione Ecclesiasticâ, & Iudiciis

Strein, Johann

Coloniæ Agrippinæ, 1658

Titulus X. De appellatione.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61847](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61847)

de qua infra. 2. per supplicationem
Principi porrectam. c. Veniam. 35. q. 9.
3. per querelam falsi. c. sicut nobis. de
test. 4. per restitutionem in integrum.

c. Ex literis. de rest. in int. Sylv. v. Index. 8.
l. n. 16. Maranta Par. 6. lud. p. 287. Navar.
Consil. 2. de lud. n. 3. Armilla. v. Sententia. n. 3.
Em. 8a. v. Gratia. n. 12.

TITVLVS X.

De Appellatione.

Appellationes seu modi, quibus sen-
tentia, & executio suspenda-
tur, plures sunt apud *Maran-*
ram tit. de appellat. Provocatio, Rela-
tio, supplicatio, Reuocatio, Restitu-
tio, Querela, Reductio, Dilatio, &
omnium potissima Appellatio, cuius
eò maior necessitas & utilitas est, quod
pro scientia ignorantia, pro veritate
falsitas, pro fide perfidia, veritate er-
ror, & temeritas in foro, ac tribuna-
libus dominatur. Illis igitur, qui per
sententiam lædi se existimant, petra re-
fugii est Appellatio, qua apud supe-
riorem Iudicem causæ suæ æquitatem
deducant, & quod sibi debetur, obtine-
ant, De hoc correctivo iniquitatis de-
inceps agemus.

§. I.

Quid sit Appellatio, & quocuplex.

I. **A**ppellationis finitiones à lingu-
lis ferè actoribus confingi,
Tholosanus queritur l. 50. c. 2. num. 2.
& suam substituit, secundum quam
Appellatio est inuocatio auxilii superioris Iu-

dicis, ad emendanda facta per inferi-
orem.

Nam dicere cum Ostiensi suspen-
sionem iudicati per inferiorem, non pla-
cet, eò, quòd non semper appellatio
suspendat iudicatum, ut patet ex se-
quentibus. Dicere quoque esse pro-
vocationem ad maiorem iudicem ra-
tione gravaminis illati, vel inferendi
quam adfert *Bart. in l. 1. ff. de appell.* mi-
nus probatur, quia & temerè appella-
tiones, & sine gravamine interpositæ
appellationes dicuntur, quamvis inu-
stæ. Ita *Tholosanus* non animadver-
tens suam definitionem nihilò melio-
rem, imò magis generalem, obscu-
ram esse: & quamcunque dederit, fa-
ciet aliquis per intentionem suam, aut
finem extrinsecum ut mala, levis, aut te-
meraria sit. Maneat igitur *Bartoli* pas-
sim recepta à Doctoribus. Appellatio est
provocatio ad maiorem iudicem, ratione gra-
vaminis illati vel inferendi. Dicitur *Primo*
Provocatio loco generis quia latius pa-
tet, comprehendens appellationem iu-
dicialem, & extraiudicialem. c. Cum sit
Romana. de appell. Nam quicumque au-
xilium Iudicis implorat, provocare di-
citur

citur. Sape nihilominus sumuntur ut synonyma. Secundo ad maiorem iudicem, à minori & inferiori scilicet. Hoc ita necessarium est, ut si aliter fiat, nulla appellatio sit. Nam propterea à Pontifice ad Concilium non admittitur appellatio, & contrafacientes excommunicantur à Clem. viii. in *Constit. seu Bulla Cena Domini, ut Franc. Leo tradit in Thesaur. Eccl. c. 38. num. 34. Par. 3. Nav. c. 27. n. 58. Bonac. Disp. 1. q. 3. p. 2. Certè iniquum videtur, ut maior à minore corrigatur, æquum verò, si minorem maior corrigat. Vnde Glossa in c. 1. de consuet. dist. 11. nulla consuetudine dicitur obtineri posse, ut à maiori ad minorem appelleretur. Dicitur Tertio, ratione gravaminis illati, vel inferendi. Non enim ab illato solum, & præsentis, sed etiam eo quod prævidetur, aut timetur in futurum, appellare licet, ut ex dicendis infra patebit. Barb. in Rubr. de appellat. n. 4. & in c. Consultat eod. Marant pag. 252. Layman l. 3. tr. 6. c. 6.*

II. Dividitur appellatio Primo in propriè & impropiè dictam. Hæc extraudicialis vocatur, illi in proprio sermone aliàs communis denominatio manet. Appellatio propriè dicta à sententia Definitivâ vel interlocutoriâ fit, ut corrigatur: extraudicialis verò (quæ rectius dixeris provocacionem) ab actibus, & decretis extraudicialibus, c. 1. c. Concertationi hoc tit. in c. & l. 1. §. solent. ff. Quando appellandum sit. Exempli causa cum appellatur ab electione, spoliacione, ac similibus, & vocari solet provocatio ad causam habetque vim conventionis. c. Cum sit Romana. hoc tit. ideoque fieri debet ad Iudicem ordi-

narium, nec unquam suspendit executionem, nec cassat attentata. c. Cum inter de elect. v. Covar. qq. pract. c. 24. num. 5. VVurmser. l. 1. obs. 9.

Secundo, dividitur Extraudicialis secundum terminum à quo. alia enim est à Iudice extraudicialiter procedente: alia non à Iudice, sed à parte extra iudicium. c. Bona memoria hoc tit. Gaill. l. 1. obs. 120. De extraudiciali appellacione contra partem facta notat Maranta n. 268. hunc mirabilem effectum, quod in causa beneficiâ habeat vim citationis, ut teneatur comparere adversarius coram Iudice ad quem sine alia citatione: alias ut contra contumacem proceditur. Dantur autem duo termini, primus unius mensis ad iter arripiendum à die interpositæ appellacionis: deinde post adventum appellantis expectatur appellatus per viginti alios dies, infra quos si non comparuerit, contumax reputatur, & damnatur. c. 1. de el. in 6. & ibi Glo. In aliis non beneficiâ libus causis non operatur hunc effectum sine citatione. Abb. in c. Bona. de postul. Pralator. Layman. l. 3. Tract. 6. c. 6. nu. 3. Sanchez. l. 3. de Matrim. Disp. 10. q. 3. n. 24. Tertio Aliqui dividunt, in quatuor membra, Antejudicialiam, Intra iudicialiam, Iudicialiam, & Postiudicialiam. Antejudicialis est, quæ ante litem contestationem fit. c. Significante. 34. & c. Rodolphus 35. de rescr. Intra iudicialis, quæ post litem contestatam ante iudicium fit. c. 1. de dilat. Iudicialis à sententia definitiva concipitur & perficitur. toto tit. de appell. Denique postiudicialis, quæ adicitur executioni. l. ab executione: ff. eod. c. Quoad consultacionem

nem. de re iudicata. Tholos. l. 30. c. 2. n. 5.

Quarto. Masuerius ad materiam, & causam appellandi respiciens, iudicalem appellationem facit triplicem. Vnam quæ fit à falso iudicato. Alteram, quæ fit à gravamine. Tertiam, quæ fit à iuris denegatione. Ita Masuer. tit. de appell. n. 32. §. Item animadvertendum.

Quinta divisio secundum qualitatem, & communis omnibus aliis est. Reperiuntur enim in quolibet genere leves & frivolaræ, quibus opponuntur legitimæ per omnia iuri consentaneæ. l. si rem alienam. §. solutam. ff. de pignorat. act. Frivola appellatio censetur, quæ caret iustâ, & legitimâ causâ: ut si appellet, qui non est iniuste gravatus. Et sic idem est dicere frivolaræ, quod vanam & inanem, aut sine iusta causa interpositam, quæ nullum poterit sortiri iuris effectum. Geminian. in c. Cum appellationib. hoc tit. Hoc genus appellationum utpote nocentissimum legibus valdè exosum, & gravibus pœnis prohibitum est, quas Maranta prosequitur Parte 6. de ordine iudiciorum tit. de appellationibus. num. 335. & à nobis infra exponentur.

Aliqui distinguunt inter appellationes, frustratorias, frivolas, & inanes, seu leves. Frustratorias vocant quæ retardandæ solutionis, vel suspendendi iudicii causa fiunt l. Tutor ff. de usuris. Barb. in Rubr. de appell. Frivolas, quæ ex temeritate suscipiuntur experiundi tantùm causa. Inanes & leves, quæ pro minimis rebus, & nullo effectu dignis. l. si rem alienam. §. Solutam autem. ff. de pignorat. act.

IV. Iudicialis & extrajudicialis appellatio differunt pluribus modis. Nam
 1. in iudiciali causa debet esse vera. c. ut debitus. hoc t. in extrajudiciali sufficit esse verosimilem. 2. oblatio probationis exceptionis obiectæ iustificat appellationem iudicalem, licet non probeatur veritas exceptionis, c. Interposita h. t. appellationem extrajudicalem verò non iustificat, quia non est ibi iudex, qui recipiat probationes tuas. 3. in appellatione iudiciali necessario traduntur apostoli: in extrajudiciali, non nisi per accidens necessarii sunt. Glo. in c. 1. de appell. in 6. Item qui dantur, non nisi testimoniales appellantur. 4. Extrajudicialis appellatio potest esse generalis, & incerta, quod in iudiciali non permittitur c. ut debitus, hoc tit. 5. Iterarè reatum secundum aliquos, ad superiorem habetur pro appellatione extrajudiciali: quod in iudiciali non contingit. 6. Appellatio extra iudicium interponit rationem causæ de futuro, quia timet gravari: Iudicialis verò habet causam de præterito. 7. appellatio iudicialis suspendit iurisdictionem Iudicis: extrajudicialis non suspendit factum de præterito, neque id quod est consecutivum ad ius explicitum de præterito. c. Constitutus h. t. 8. In iudiciali revocantur omnia attentata. c. Non solum. de appell. in 6. In extrajud. non revocantur, nisi ea, quæ gesta sunt contra appellationem. c. Cum nobis. de el. 9. In iudicio appellandum est intra decendum. c. quoad consult. de re iud. Extra iudicium etiam post decendum appellare licet. 10. Attentata post appellationem iudicalem revocantur
 indj.

indistinctè: attentata post appellationem extrajudicalem pendente ex futuro eventu. Ita sere Panorm. in c. Bo. memor. hoc tit.

Conveniunt autem in duobus. 1. utraque debet fieri in scripto. 2. quemadmodum innovata contra Appellationem iudiciale revocantur, ita etiam quæ innovantur seu attentantur contra extrajudicalem revocanda sunt. c. 1. de appell. in 6.

IV. Inter appellationem à sententia definitiva, & interlocutoriam sunt sex differentiae. 1. Appellatio à definitiva constringit iudicem, ut post illam nihil attentare possit: secus in appellatione ab interlocutoria fit. Feder. de clericis conf. 198. 2. per appellationem definitiva impeditur executio: per appellationem ab interlocutoria non impeditur, sed præsumitur pro processu, Lapsus alleg. 2. num. 7. 3. propter appellationem à definitiva potest sententia impugnari, & iustificari novis probationibus: interlocutoria autem ex solis deductis, & probatis iustificatur. Bald. consil. 146. 4. appellatio à definitiva potest absque scripto, sola voce fieri: appellatio ab interlocutoria, nisi scripto facta sit, non relevat. Clem. appellanti. de appell. 5. In appellatione ab interlocutoria inferenda est causa, secus in appellatione à definitiva. 6. In appellatione ab interlocutoria causa expressa iustificari debet ex iisdem actis: alias succumbet appellans: in appellatione à definitiva id minimè necessarium est. Geminianus Consil. 118. v. Socinum in Reg. 22. ubi

imitationes ponit. Card. Tuschus. in lit. A. Concl. 358.

§. 2.

Quis appellare possit.

I. **C**um sola appellandi causa sit gravamen, vel præfens, vel futurum, non permittitur appellatio illi, qui nullum gravamen patitur, vel iuste metuit, ne inferatur. l. 1. ff. de appell. recipiendis. l. Eos. C. eod.

Non appellabit igitur Primo condemnatus propter contumaciam l. 1. C. quor. app. non rec.

Secundo notorius reus, l. 2. c. eod. Barb. in c. Cum sit Romana, n. 19. vel in iure convictus.

Tertio Is, de cuius frivola appellandi levitate constat, c. cum appellationib. eod. in 6.

Quarto condemnatus propter heresim. Piafec. Par. 2. c. 4. n. 41. Simanca in Enchir. tit. 65.

Quinto Monachus & regularis c. 3. & c. Reprehensibilis h. t. nisi iniuste opprelsus fuerit, de quo Roderic. To. 1. q. 29. art. 2. Suar. iv. de religioni. l. 2. c. 11. Barb. inc. ad nostram h. t. ubi extendit ad clericos subditos.

Hicce omnibus præcisa est appellandilicentia, ne innocentiae remedium cuiquam profit ad defensionem iniquitatis. Covar. Pr. Q. c. 23. Lancel. l. 3. tit. 17. Simanea in Enchir. iudicium. tit. de appellat. Sanchez l. 6. Mor. c. 4. Dub. 5. Zerola Par. 2. v. appellatio. n. 2.

II. Alias appellare permittitur non solum

v

solum qui condemnatus est, suo vel alieno nomine, puta procuratorio, tutorio, aut simili. l. 4. §. fin. ff. hoc tit. Barb. in Prætermissis. c. sicut. de Rejcr. sed etiam quilibet alius, cuius interest, licet non sit condemnatus. l. 1. ff. de appell. recipiend. Humanitati enim tribuendum videtur, ut pro damnato ad supplicium mortis, cui libet provocare liceat, ne innocentia deferta videatur. Omnium quippe interest, immerentes eximere pœnis, & hominem hominis beneficio affici. l. 6. & l. servus ff. de Servis exportan. l. 6. Clarus. q. 24. n. 4. Carer. in Pract. pag. 55. Sity. n. 9.

Nec excipiendi sunt clerici, quali minime conveniant talis provocatio. Glo. in l. 2. de iustis v. quibus. C. de episc. aud. quam DD. sequuntur. teste Ang. in tract. de malef. v. Prasente Caid. num. 5. v. Salzeto in c. 143. Practica Bern. Diaz. c. fin. ubi contra ius commune in Hispania receptum esse tradit, ut quando condemnatus sententiæ acquiescit, nulli vel laico, vel clerico extraneo appellare pro ipso liceat, sed consanguineis tantum: quod prætermissum mirator à Covarr. l. 1. var. c. 1. num. 10. cir. finem.

III. Si contingat unum pro pluribus appellare, sitque communis causa, & una omnium defensio, aliis quoque appellatio proderit, licet ipsi non appellent. l. 1. & 2. C. si unus ex plurib. appell. l. 10. fin. ff. eod. Clarus §. fin. q. 94. Vers. Quæro, Numquid. Tholos. l. 50. c. 2. num. 39. Gaill. l. 1. obs. 126. n. 3. Anton. Cucibus l. 3. Inst. tit. 16. Corvinus in Aphorism. l. 3. tit. 36. Vallens. l. 2. tit. 28. §. 2.

Quin etiam domini appellatio prodesse servo potest, & subdito, cuius saltem ex consequenti interest. Arg. c. Dilectis 55. hoc tit. l. Servi 15. & l. Lucius Titius 18. ff. de appell. Servus non pro se, sed pro domino suo. di. l. Servi. l. fin. eod. Admittitur etiam appellatio facta ab uno ex universitate pro se, & suis adherentibus, vel adherere volentibus, quos tamen non oportet, ut aliqui volunt, ad hæsitile invocatione ad causam appellationis, & per apparitorem nominari. Sufficit enim adherere coram Iudice, ad quem appellationis. Appellat etiam filius pro patre, episcopus pro civitate, & subditis suis. Dilectio. h. t.

IV. Excommunicatus, qui se gravatum sentit, appellare potest a Iudice qui sententiam excommunicationis tulit. c. ad presentiam de appell. hoc tit. Nam defensio communis, cuiusmodi est appellatio, nemini denegatur. Non impedit tamen, quo minus denunciatio fiat si Iudex Ordinarius ea tulit. c. Pastoralis, §. Verum de appell. & c. Cum contingat de offic. Delegati. & c. Is, qui de sent. excom. in 6. si autem à delegato lata sit, ipseque appellationem admiserit, suspenditur denunciatio quemadmodum latius explicat Suar. V. Disp. 3. Sect. 1. num. 18. Monet tamen Barb. in c. cit. ad presentiam num. 1. excommunicatum, qui legitime appellavit, pendente causa excommunicationis, licet de iure non sit excommunicatus, tamen de facto, & ad cautelam absolvendum esse: & si in tali excommunicatione administraverit in devinis, non esse inquietandum.

tandum, sed omnia reduci ad statum, in quo erant tempore factæ appellationis. *Imola. Anania. Oslens. Ancharanus. Panor. Ducus.*

Quid verò inquis, si appellet à sententia qua denunciatur hæreticus eo sine, ut evitetur Non suspendi sententiam, & effectum illius manifestè constat ex s. verum. c. Pastoralis hoc t. V. A rilam de Censuris Par. 2. c. 5. Disp. 5. Dub. 11. ubi addit, declarationem excommunicationis appellatione suspendi. *Exempli gratia.* Iudex declarat me incurrisse excommunicationem latam ab homine, vel à iure: appello à declaratione allegans, quod non feci id, propter quod imposita erat excommunicatio, vel quod factum est dubium. Talis appellatio suspendit declarationem. *Glo. recepta inc. Cupientes. §. Quod si per viginti V. Privatim. de el. in 6. Angel. V. appellatio. §. 8. Nav. de sent. excomm. Consil. 12. num. 5.* Vnde talis denunciatus non est vitandus post appellationem. *Addit Navar. Consil. 20.* quod licet à facto vero, & notorio non possit appellari, tamen à sententia iudicis declarantis factum esse notorium, appellari posse, quia contingere potest, ut iudex iniuste declaret.

V. Noti iuris est, appellationem fieri posse per procuratorem. c. pen. de procurat. l. Negotiorum gestor. ff. hoc tit. c. ut debitus. eod. ad hoc tamen requiritur ut habeat mandatum speciale, aut generale. c. Generaliter. de procur. in 6. In hoc enim à negotiorum gestore distinguitur quod hic non ut ille, mandato indigeat. l. 1. & 3. ff. Mandati. V. qua dix. supra tit.

§. 2. num. 5. Itaque si mandatum generale à domino suo habeat, ea, quæ ad ipsius fortunam, & statum pertinent, curandi & administrandi, à sententia præiudiciali appellare potest ac debet, & nihil omittere eorum, quæ domino ad causæ defensionem conducunt. Tum de statui certiorum illum reddere, eiusque voluntatem explorare, & sequi. *V. Guill. l. 1. obs. 159 num. 9.* ubi tradit procuratorem teneri tam ab interlocutoria, quam à definitiva appellare. *l. In vitis. C. de procur. Glo. ibid in V. extendere, & Bart.* per totum, aut saltem intra decendum domino non solum ignorantem, sed etiam scientem denunciare, sententiam contra ipsum esse latam. *text. inc. Non iniuste. de procur. Glo. ibi in V. Appellare. Panor. num. 11.* communem dicens. *Specul. tit. de appell. §. qualiter. num. 11. cum seq.* Alterutrum si factum non sit, sententia transit in rem iudicatam, & negligentia procuratoris nocet domino, si sit solvendo; si minus, contulitur ei beneficio restitutionis in integrum. *Felin inc. 1. nu. 6. Velise non contestata Cardin. Tuschus. Concl. 362. 402 & seq. Corv. n. in Aphorism. h. t.*

VI. Dubium est, an sicuti Procurator ad acta præsens appellare pro domino suo tenetur, ita eandem appellationem prosequi debeat. Communior opinio est, non eam, quæ à definitiva, sed quæ ab interlocutoria facta est, prosequendam esse. Hæc enim ex actis prioribus iustificanda est. *text. in Clem. appellanti. de appell. c. Cordis. eod. in 6. Bart. in l. eius quis. num. 3. ff. de appellation. recip.*

Definitiva vero novas probationes admittit, cum sit diversa causa à principali. *l. per hanc C. de temp. appel. c. in appellatio- nis de iuram. calum. in 6. Phil. Franc. ibid. num. 1. Baldus in l. in ius de procur. Alex. Consil. 86. volumine 2. ubi exemplis declarat. Excipe procuratorem generalem, qui quia ad omnes causas præ- sentes, & futuras constitutus est, ap- pellationem à definitiva interpositam prosequi tenetur. *Panorm. in s. Non in- iuste.**

Quod si procurator non nisi ad u- num actum constitutus est, puta, ad recipiendum libellum, vel audiendam sententiam, ad prosequendam appel- lationem ab interlocutoria non cogetur, secundum regulam, *quod uno concessio alia cessantur prohibita. l. marinus C. de procur. Panormitanus in c. curato. non in- iuste V. Toder. to. 17. tit. 6. c. 11.*

§. 3.

A quo iudice appellare liceat

I. **A**B omni iudice, qui sententiam tulit, regulariter appellare li- cet, siue ordinarius sit, siue delegatus. *c. 3. 2. q. 6.* Omnis oppressus liberè fa- cerdotum, si voluerit, appellet iudici- um, & à nullo prohibeatur: sed ab his fulciatur, & liberetur. Si autem diffi- ciles causæ, aut maiora negotia orta fue- rint, ad maiorem sedem referantur *ita Anacletus Papa.*

Item Iulius papa in rescripto ad ori- entales *relatus in c. 8. placuit*, ut à quibus- cunque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos (ubi est auctori-

bus maior) fuerit provocatum, audi- entia non negetur. Idem constitutum est *l. 1. & 3. ff. quisquis à quo appelletur. Nec sine gravi causa.* Cum enim appellatio sit clypeus defensionis, & oppressorum refugium, nunquam non permitti de- bet: nec iudex sibi iniuriam fieri arbi- tretur, quando qui litigant, in re suo utuntur. *c. cum specialis 61. §. porro hoc tit. Rebuff. tract. de supplicat. n. 49. Speculator hoc tit. §. videndum restat. num. 18. Scaccia de appellat. q. 16. Armilla V. appellatio num. 16. Silvester questione 8. Vallens. l. 2. ti- tulo 28. §. 3. Corvinus in aphorism. hoc titu- lo.*

II. A iudice delegato appellatur ad eum, qui dedit *l. 1. in principio l. 2. & 3. ff. hoc titulo.* nisi delegatio habeat clausulam appellatione remota. *c. Pa- storalis hoc tit.* quæ tamen clausula ad levem & si violam appellationem re- stringenda est. *Gail l. 1. obs. 33. num. 4.* si quis autem iurisdictionem suam, ita committat alteri, ut exerceat eam, non ut delegatus, alieno scilicet nomine, sed ut vicarius, seu locum tenens, quem- admodum vicarius generalis episcopi facit, in eo eventu, quia unum utrius- que tribunal, non ad delegantem, sed eum appellabitur, cui delegans subie- ctus est. *Hinc in c. Romana de appell. in 6. & c. 2. de consuet. eod.* expresse damnatur consuetudo ab episcopi vicario ad episcopum appellandi. *V. quæ dix. in pat. 1. summa tit. 5. §. 2.* Quandounque au- tem delegans aliquam sibi iurisdic- tionem propriam reservat, ad illum pro- vocabitur. *Glo. in l. imperatores §. si magi- stratus ff. hoc tit.* Quocirca à legato, cui non omnis iurisdic- tio mandati solet.

l. solent

l. solent 6. de offic. procons. ad proconsulem (nam præiudex legato carent) appellandum est. *l. 2. ff. hoc tit. Cuiacius l. 7. observat c. 21. Wesenbec. l. 49. ff. tit. 3. Quis à quo appellatur.*

III. A supremo principe non appellari notum est, ut *Wesenbec. dicitur*, monete illud statum esse. Ipse enim est, ad quem uti maiorem omnibus dirigi provocaciones debeant. *l. 1. ff. hoc tit.*

Limita, Nisi ad aliorum relationem pronuncia verit, vel à male informato ad melius informandum appelletur *Sciaccia q. 8. num. 89.*

Præterea si secularis alicuius iudicis sententia manifestam contineat iniquitatem, ad sedem Apostolicam appellari potest: *arg. Glo in c. ex transmissa de fo. comp. c. si quis. c. ad Romanam 2. q. 6.* Nam ratione peccati, omnium principum, & iudicum Christianorum summus Pontifex iudex est. & in *c. ad Romanam* Ecclesia Romana mater appellatur, cuius uberibus nutriantur, & auctoritate defendantur fideles, quæque non possit, nec debeat oblivisci filiorum suorum. *Tuschus V. Papa com. l. 46. & 66. Silv. V. appell. Barb. in c. à duobus de appell.*

IV. Illud speciale est, quando ab Episcopo cuius prorogata fuit iurisdictio non liceat appellare. *l. Episcopali C. de Episc. audient.* In alio iudice prorogato secus est, ut constat ex *l. 23. ff. hoc tit.* ex consensu litigantium circa compromissum iudice dato victus potest provocare.

A Pontifice ad concilium non admitti appellationem, & secus facien-

tes excommunicationem incurrere. *§. 1. n. 1. iudicavimus.* Addo nunc multo minus à concilio legitime celebrato, cui nimirum ipse pontifex præiudexi Neque obstat, quod in *c. tum ex literis. de in inter. rest.* dicitur Ecclesiæ Romanæ sententiam ut melius commutari posse & restitutionem in integrum fieri: quod etiam in *c. ventam & c. sententiam 35. q. 9.* affirmatur. Non obstat, inquam quia non dicitur in locis citatis sententiam pontificis à concilio corrigi, aut mutari posse: multo minus errorem concilii à pontifice tolli: sed quando per furreptionem, aut errorem à Pontifice aliquid statutum est, veritate cognita ab eodem, vel ipsius successore emendandum esse. *V. Bellarm. l. 4. de pont. c. 4. & seq. Azor. 11. l. 5. c. 13. q. 3. Barb. in cit capitib.*

V. Denique hætenus dicta de iudicibus, ad arbitros partium consensu per compromissum electos extendi non debent. Ab illis enim cum iurisdictionem non habeant, appellari non potest. *l. 1. C. de recept. arbitris* ab illis tamen appellatur, qui à iudicibus ad fidei iuratos probandos, aut ad alud negotium exequendum cum quadam potestatis cognitione dantur, *l. fin. ff. hoc tit.* quos Commissarios vocant. *Gail. l. 1. obs. 1. n. 169. Maranta par. 6.*

in actu 2. principali n. 262. Fachm. l. 8 c. 96.

* *

§. 4.

A quibus actibus appellatur.

I. Iure Canonico ab omni sententia etiam interlocutoria, & extraiudiciali, ab omni gravamine illato, vel inferendo pernititur appellatio. *c. cum sit Romana §. si vero c. bona memoria §. 2. c. ut debitus §. 9. & aliis hoc titulo.* Defensio nimirum, & petra refugii appellatio est, favore innocentiae comparata. *c. Pastoralis hoc titulo.* Neque consilium videtur semper expectare usque ad sententiam definitivam, quae non raro in longum tempus protrahitur: sed maturè occurrendum dolo, & iniquitati. *c. cum sit Romana & per tuas hoc titulo ubi Barb. agmen doctorum trahit.* His tamen non obstantibus Concil. Tr. sess. 24. c. 20. & sess. 13. r. 2. de reform. non aliter permittit appellationem ab interlocutoria, quam si vim definitivae habeat, & gravamen irreparabile contineat, cuiusmodi est incarceration, tortura, excommunicatio, suspensio, interdictum, omnisque actus irtractabilis, & quo executionis mandato pars gravata amplius sublevari non potest per definitivam, aut appellationem à definitiva, vel non sine difficultate, & praesudicio partis, aut negotii principalis. *Castrens. consil. 271. Tuschus concl. 359. Gonzal. ad Reg. 8. Cancell. annot. ad §. 9. n. 176 Zypaeus l. 1. de iuris di. eccles. c. 5. §. Salgado in parte secunda in leg. reg. Hispan. c. 1. Corvinus in aphor. h. t.*

II. Iure civili appellatio non per-

mittitur à sententia interlocutoria, *l. ante 7. C. quorum appell. non recip. l. fin. C. de sententia & interlocutoria & om. iudic. nisi in certis quibusdam casibus ubi interlocutoria vim definitivae habet, & gravamen alio remedio incurabile. l. cura. 47. ff. de iur. l. 2. de appell. eod. l. arbitro. ff. qui satisfacere cogant.* A definitiva autem permittitur appellatio, modo sententia valida sit. Nam à nullis nulla provocatio concedenda, quia frustranea & sine effectu foret. *l. tit. C. quando provocare non est necesse & tit. ff. quae sententia sine appell. rescinduntur. l. si expressim. 19. l. ex consensu 23. ff. hoc titulo.* Indubio tamen nullitas potest per alternativam appellationi coniungi *di. l. si expressim.* Haec regulatè loquendo obtinent, & limitationem admittunt. Igitur.

III. Limita primo in omnibus illis, quibus denegari appellationem diximus §. I. n. 1. Secundo ab una, & eadem sententia seu definitiva, seu interlocutoria, & ab uno eodemque iudice non licet tertio appellare. *c. tua nobis 65. hoc titulo l. 1. Cod. Ne liceat in una eademque.* Praesumitur enim, quod tribus sententiis confirmatum est. legibus respondere. Excipe, nisi per tertiam sententiam novum gravamen inferetur.

Tertio ab illo actu, quem quis approbavit, non potest appellare. *l. ab eo C. quomodo & quando iudex.* Idem dicendum de eo, qui renunciavit appellationi, sive expressè, sive tacitè *l. fin. C. de temporib. & appellat ut si acceperit terminum ad solvendum.*

Quat-

Quarto nec ab eo, qui fuit secundum dispositionem iuris, nisi expressa & in certa rationabili causa, propter quam admittenda videatur appellatio. Generalis enim, & recepta regula est, quod à lege naturali lata ab eo, qui ferendæ legis potestatem habet, non possit appellari. *texti. & DD. in c. quia n. 32. hoc titulo.*

Quinto nec à nominatione ad munera auctoritate publica, & utilitate privata. v.g. ad tutelam. *l. 1. si quis ff. quando appellandum sit.* alias à nominatione ad munera auctoritate & utilitate publica appellare licet. *l. 2. C. de decurionib.*

Sexto. Nec à sententia, cuius executio non patitur moram, cuiusmodi est de annona, aperiendo testamento, missione in possessionem bonorum, *ultima ff. hoc titulo l. quisquis C. eod.*

Septimo. Nec à sententia correctionis, discipline, & visitationis ab episcopo institutæ uti supra iudicavimus. *§. 2. numero 1. V. Franciscum Leon. in thesauro Eccles. par. 2. c. 31. numero 21. Co. Tr. S. 31. c. 1. & S. 24. c. 10. Piasec. par. 2. c. 3. num. 61. Z. rolap. 2. n. 12.*

Octavo nec à sententia, qua condemnatus est officialis ipsius iudicis pro gestis in officio suo. *l. nulli C. quor. appell. non recip.* aut quilibet officialis condemnatus in syndicatu ad effectum retardandæ executionis. Nono nec à sententia excommunicationis, aut alterius censuræ absolute lata, quoad effectum suspensivum. *c. pastoralis S. verum hoc tit. & c. in cuius ult. de sent. excom. in 6. V. Suar. v. disp. 3. sect. 7. num. 5. & quæ diximus supra.*

Denique non permittitur appellatio à sententia, quæ in causa decimatum lata est. *c. tuanobis & ibi Glossa de Decimis.* intellige quoad effectum suspensionis, Et procedit semper, teste *Francisco Leone P. cit. c. 27. n. 24.* quando decima est certa, qua nimirum decem pro centum solvuntur, vel ad rationem vicesimæ, vel tricesimæ, aut quinquagesimæ, secundum loci consuetudinem seu compositionem, & transactionem, ita ut de certa quota legitime constet, & in his casibus non admittitur appellatio ad effectum suspensivum, sed devolutivum tantum: & lite pendente semper persolvenda decima est. *Marcbesani in tract. commiss. §. 4. n. 15. & 25. parit. 2. Moneta c. 8. n. 38.*

§. 5.

Coram quo sit appellandum?

I. **A**ut scripto, aut voce interpositur appellatio iudicialis. In eaque voce fit, satis est, si quis simpliciter dicat, appello, & apud acta appellet. *l. 2. l. à sententia §. fin. ff. de appell. l. litigatoribus 14. C. eod. & ibi Glossa.* Hic modus vocatur appellare illico, iudice sedente, & facta pronuntiatione. Sequenti autem die in scripto oportet offerre appellationem: in quo scripto, seu libello ponitur nomen dantis, & illius adversus quem datur, & à qua sententia à quo & ad quem iudicem. *l. 1. §. ff. de appell. c. Cord. eod.* Actuarius vero describet libellum, ne variare contingat appellantem. *arg. c. saluberrimum 1. questione septima & sciri queat, quo-*

quomodo tempus, & termini obli-
ventur. Nam si in his committatur ne-
gligencia, & defectus, appellanti nocet
bit, & iudici, à quo proderit, cuius per id
sententia robur accipit. *c. Personis. hoc tit.*
Guido Papa Concl. 6. Maranta actu 2. n. 134.
Ferrar. in for. appell. Wurmser l. 1. obs. 8.

II. Quando nihil obstat coram Iu-
dice, qui sententiam tulit, facienda ap-
pellatio est. *c. ut debitus 59. hoc tit.* Illius e-
nim interest, nosse mentem litigantium,
præsertim illius, qui damnatus est, ne
ulterius procedat, & contra ordinem iu-
diciorum ea peragat, quæ nullum effe-
ctum sortiantur. Quod si non unus tan-
tum, sed plures de causa cognoverint, &
pronuncia verint, coram omnibus simul
collectis, vel si omnium copia haberi
nequeat, coram singulis vel eorum ma-
iori parte appellatio fiet. Si nec ista pars
colligi queat, sufficet coram iis, qui
præsentibus sunt, appellationem perage-
re. Si denique nullus iudex adsit, vel
meruatur illius potentia, coram nota-
rio, & probis viris etiam extrajudiciali-
ter fiat. *c. ult. & ibi Glo. & c. Francus h. t.*
Poterit etiam appellans ipsum superio-
rem iudicem adire, eique libellum ap-
pellationis præsentare. *Herculanus de at-
tentatis c. 24. n. 6.*

III. In casu, quo coram Notario &
probis viris extrajudicialiter fieret ap-
pellatio, & iudici, & parti insinuanda e-
rit, intra mensem ut sciant, in quo statu
controversia posita sit, & quid deinceps
agendum. *Scaccia de appell. q. 6. n. 31.* nisi
fortè metus obstet. sicut enim propte-
rea licuit præsentiam illius declinare, ira
insinuationem quoque. *Angel. Consil. 130.*

*Guido Papa quest. 25. & 436. Card. Tufsihil
Concl. 350. & 351. V. Wurmser. l. cit. obs. 4.
Hartman l. 2. obs. 6. Lanfranc. pag. 115. col. 2.
Anchar. in Clem. 1. de appell. Zerola Par. 1. V.
appellat. n. 3.*

§. 6.

Ad quem appellandum.

I. Iudex, ad quem primò appelleretur,
non est supremus, sed immediatus.
Gradatim enim appellari vult *Novella
23. Iustinianirelatam c. Anteriorum. 2. q. 6.
c. Dilicti. 65. hoc tit. c. Romana. eod. in 6. qua
confusæ jurisdictiones non debent. 1.
Nemo. C. de iuris d. om. iud. Quamobrem
iure civili non fit appellatio immediata
ad imperatorem, aliumve supremum
Iudicem. l. Imperatores. ff. hoc tit. Or-
dinationes Camerae Anno 1555. n. 29. O-
stiens. in c. Romana.*

Limita Primo. Nisi immediatus Iu-
dex acceptare nolit. Secundo nisi appel-
lans habeat exceptionem contra illum
Tertio. Nisi suspectus sit *Abb. in c. Dila-
ti hoc tit. 10. Andr. in c. Romana eod. Men-
rer. 3. par. Ordination. Camera. tit. 29.
Mysing. Cent. 1. obs. 47. Vallensis de ap-
pell. §. 6. n. 5. Hartman. de appell. obs. 5 &
al. communiter.*

II. Multum hic à civili Iure Cano-
nicum dissidet. Per Canones enim à
quolibet inferiori Iudice in causis Ec-
clesiasticis ad summum Pontificem ap-
pellare licet immediatè. *c. 7. c. de prio-
re 31. c. Ad audientiam. 34. c. Dilicti 52.
hoc tit. V. Gretser. in Exam. Pleseam My-
sterii c. 19.* Similiter ad Legatum de-
latete in provincia sibi assignata exi-
stentem

§. 7.

De tempore appellationis.

sentent. c. 1. de off. Legati, & ibi Pa-
norm. Maranta actu 2. num. 371. Gerit
enim vices summi pastoris, & concur-
rit cum quolibet Ordinario in sua pro-
vincia. In aliis causis eadem cum iu-
re civili servanda regula est, ut gradatim
fiat appellatio, nisi contrarium consue-
tudine obtentum sit. c. Cum contingat.
de foro compet. c. 3. §. ab Archidiacono eod. in
6. Gaill. l. 2. observ. 219. n. 2.

Ratio diversitatis est, quia princeps
secularis constituendo Iudices, in ipsos
potestatem suam transfert, abdicando
a se: quod à summo Pontifice regula-
riter non fit. l. Imperatores ff. hoc tit. Felin.
inc. super questionum. §. porro. de off. Iud. de
leg. Berlich. Conclus. 5 n. 676.

III. Si laicus Iudex causam episcopo
commiserit, ab illius sententia ad lai-
cum, qui delegavit, vel eius superio-
rem laicum fiet appellatio, si autem
duo Iudices fuerint, Ecclesiasticus u-
nus, & alter laicus, ad superiorem Ec-
clesiasticum utpote digniorem dirige-
tur appellatio. Maranta Par. 6. actu.
2. n. 392.

Idem faciendum, si laicus, & cleri-
cus simul fuerint arbitratores: reductio
enim ad Ecclesiasticum fiet. Denique
si in causa Ecclesiastica laicus pronun-
ciaverit, se competetem iudicem esse,
non ad Iudicem laicum superio-
rem, sed ad episcopum pro-
vocabitur. Maranta. lo. cit.

n. 397. Card. Tuschus

Conclus. 352.

I. **N**on eadem olim, quæ hodie tem-
poris præfinitio est, ut videre li-
cet apud Azonem in summa l. 7. Cod. n.
63. Olim poterat quis in causa præ-
pria appellare intra biduum, in causa a-
liena verò intra triduum duntaxat, &
non ultra. l. siquidem. s. biduum. §.
dies. §. in propria. ff. Quando appellan-
dum sit. l. Eof. 6. §. sin autem. C. de ap-
pellat.

Hodie est decendium, hoc est, de-
cem dies à die latæ sententiæ, vel à die
scientiæ, quo sententiam latam esse in-
tellexerit condemnatus. Adque si ve ap-
pellare velit à definitiva, si ve ab inter-
locutoria, si ve à quocunque gravamine.
Auth. Hodie. C. de appell. c. Quod
ad consultationem. de sent. & re iud. c. Cum
dilectus. §. fin. de elect. alex. Consil. 136
Azol. cit. Cardin. Tuschus Conclus. 354.
Soto l. 65. q. 6. art. 3. Roderic. Tom. IV.
tit. 27. c. 2. n. 32. Tabien. v. appellatio. n. 3. &
alii DD. communiter.

II. Prædictum tempus strictè obser-
vandum est, nulla prorogatione, vel
consensu partium vel Iudicis arbitrio
permilla. Quam ob rem fatale à legi-
bus appellatur. Est verò ab initio utile
nec currit impedito, vel ignorantia, nisi
sit verè contumax, sed postea efficitur
continuum. l. 1. §. dies ff. Quando appel-
landum. ita ut etiam feriæ solennes in-
cludantur. l. 1. C. de feriis. l. si ve pars. §. feria.
C. de dilationib. Silv. n. 5.

Limi.

Limita quo ad decendum primo, si gravamen, à quo appellatur, continu-um sit, & habeat causam permanentem, cuiusmodi est incarceration, & excommunicatio, interdictum, & similia. Tunc enim semper conceditur appellatio.

Secundo cum quis citatur ad locum minus tutum. Toties enim, quoties citabitur, appellare potest. Si autem iudex interlocutus fuerit, locum tutum esse, carcerem iuste indictum, à die talis interlocutionis numerandum erit decendum & ultra non licebit. Iam vero, si intra fatale hoc tempus non fuerit interposita appellatio, lis mortua censetur, & sententia transisse in rem iudicatam. c. quod ad consultationem 15. de sen. & re iud. ubi Barbosa Felinus in c. cum sit Romana 5. de appell. Berlich. Concl. 35. n. 98. Piafco. p. 2. c. 4. n. 120.

III. Si tertius accedat, at pro suo interesse appellationi per alium interposita adherere velit, vel appellatio, nem absque mandato suo factam ratificare, idem decendi tempus observabit. c. ut circa de elect. in 6. Felinus in c. cum super num. 11.

Si autem prosequi tantum velit appellationem pro suo interesse, admitti, licet non appellaverit, debet. l. ab executoro 4. §. 2. ff. hoc titulo c. cum super 23. de off. iud. del. g. Nam per appellationem suam principalis viam aperuit cuiuslibet cuius interest, ut de nova appellatione non sit cogitandum. Igitur cui animus & causa est appellationem prosequendi coram iudice appellationis, agere & deducere ius suum potest, non tunc

acsi ipse personaliter passus sententiam condemnatoriam esset.

Si quis autem à sententia contra principalem lata principaliter appellare velit, præterquam quod eodem tempore circumscriptur, causam exprimere debet, cur sua interesse putet à tali sententia appellare. l. 2. ff. de appell. Nam contra eos, qui præter consuetum iuris ordinem attentant aliquid præsumptio doli est, quæ per causam allegationem purgatur. c. non solem c. super eo de off. del. g. Panorm. ibid. num. 5. Felinus numero primo Innocentius in 6. Veniens de testibus Gaill. l. primo observatioe 122. numero 5. Rodericus tomo 19. titulo, 27. c. 2. num. 15.

IV. Quod numero secundo dixi decendii tempus non esse prorogandum tam strictè accipiunt plerique, ut à puncto ad punctum, à momento ad momentum computari velint. Incipit nimirum ab illo momento, quo recitatur sententia & currit, usque ad ultimum momentum decennii. Quod etiam in Camera Spirensi observari Mynsing. notat. Cent. 6. obs. 12. monetque procuratores, ut coram iudicibus non semel, sed pluries de sua diligentia, & fatalibus non lapsis, vel labendis protestentur. Addit sigismundus Scaccia q. 22 numero 50. illum qui appellat in ultimo die debere exprimere horam diei, qua appellat, & num. 53. declarat id non procedere Romæ ex dispositione Bullæ Innocentii VIII. sub dato 14. Ianuarii Anno 1487. quia satis est appellare ultima die decendii, etiam si lapsum sit ultimum momentum.

Deni-

Denique hæc non sunt extendenda ad eos, qui propter absentiam, aut aliam causam ignorantiam laborant, nescientes diem ac momentum sententiæ latæ contra se, ut superius monui. *V. Barbosa in c. Quod ad consuetudinem hoc titulo.*

§. 8.

De Apostolis.

I. Apostoli à Græcis vocantur missi Annuncii, præcursores, apud Demosthenem apparatus classium, & expeditiones, inuoluptati eo nomine afficiunt literas demissorias, quas iudex à quo appellatum est, ad iudicem appellationis transmittit, in testimonium & fidem appellationis factæ. *l. demissoria ff. de verb. significacione l. unica ff. de libellis dimissor. c. cordi hoc titulo in 6. Maranta par. 6. tit. de appellat. num. 215. Glo. in c. ut. v. perat. Non intelligas, inquit, de Apostolis Petro, & Paulo, sed de literis dimissorias.*

Addit deinde à speculatore quinque Apostolorum species numerari, conventionales, testimoniales, delatorios, refutatorios, & reverentiales.

Verum hodie non nisi tres in frequentiore usu sunt, demissoria, scilicet, reverentiales, & refutatoria. Demissoria sunt literæ ad iudicem appellationis directæ, quibus indicatur appellatio facta, & modus illius, reverentiales non propter causæ iustitiam, sed superioris iudicis reverentiam delatum esse appellationi significant, Refutatoria indicant appellationem non esse admittam, addita causa, cur admittam non sit. *l. finali §. in refutatoriis C. eod. l. penult.*

ff. de appellatione non recipienda l. quoniam iudices C. eod. Glossa in V. exhiberi c. cit. Cordi. Roder. como quarto titulo 27. cap. tertio numero 40. & sequentibus Tuschus conclusionem 427.

II. Pro Apostolis petendis, recipiendis, ac iudici ad quem exhibendis olim quinque dies constituti erant. *Paulus quintus sentent. titulo 24. c. ab eo 2. questione 6. intra quos dies de iure canonico instanter, ac sæpius saltem uno contexta petendi erant. Postmodum vero præscripti sunt 30. dies, intra quos prædicto modo peterentur. Id si intra præfatum tempus non fiat, deserta appellatio censetur. c. ab eo citato. Clement. quamvis hoc titulo l. iudicibus. 24. C. eod. l. un. ff. de lib. dimissor. Si autem iudicis à quo culpa non expediantur Apostoli, adversus eum protestatio fieri potest *de Clem. quamvis. Quin etiam post elapsum tempus iudicem à quo apud iudicem appellationis propter negligentiam, vel malignitatem convenire licet. l. si appellationem 31. C. eod. Tuschus loco citato Brechier. in process. iudic. pagina 68. Tholosanus l. 30. Syntagmat. c. secundo numero. 28. & sequentibus. Practica Ferrar. in § forma appellat. pagin. 197. & seq.**

III. Prædictum tempus 30. dierum pro Apostolis petendis currit à die scientiæ, quo sententiam esse latam condénatus intellexit (nisi per procuratorem esset defensus) & à quo habuit potestatem appellandi; alioqui ignorantibus præcluderetur tempus petendi Apostolos, quibus tamen non est præclusum tempus appellandi.

Negue obstat *c. Ab eo. de appell. in 6. & Clem.* Quamvis eod. in quibus à die appellationis petendos apostolos esse intinuat, quia præsumitur unumquemque cogita damnationis sententiam in continenti appellare saltem viva voce, cum præsens est, vel per scriptum, quando non impeditur.

Fieri etiam potest, ut Iudex à quo breviorum terminum petendi apostolos præscribat, qui observandus erit. Nam licet prolongare 30. dierum spatium non possit, ut verior opinio vult, breviorum tamen præfixere nihil vetat. Et quia terminus sit præfixus succedit in locum termini à iure designati, eundem effectum parit, ut si neglectus fuerit, deserta censetur esse appellatio. *c. Ex insinuatione; o. hoc tit. Bald. in Practica pag. 104 n. 43. Pr. Ferrar. in for. appell. lo. cit. Wurmser. li. 1. tit. 24. obs. 2.*

IV. Sufficit quidem intra terminum sive à iure, sive ab homine constitutum, etiam ultima die Apostolos petere melius tamen, & consultius est in continenti, & simul cum appellatione petere. Nam si à definitiva sententia appellatum sit, Iudex à quo petitis Apostolis non potest ulterius procedere, nisi prius refutatorios dederit, quamvis appellatio frivola esset. Si autem petiti non fuerint apostoli, & frivola appellatio est, ulterius procedere potest.

Limita, nisi interpositum sit compromissum. Tunc enim tempus in suspensio stat, donec arbitrium fuerit fixatum.

V. An par sit necessitas in appellatione extrajudiciali apostolos petendi à nonnullis merito dubitatur? Equidem non esse necessitatem, quando non à Iudice appellatur, sed à parte, facile concessero. Quis enim daret? At quando à Iudice extrajudicialiter procedente appellatur, omninò petendi sunt, quia dandi illos necessitate Iudex constringitur. Quin etiam in priori casu petere tutius est, conditionaliter saltem, si quisquam est, qui dare eos possit. *Glo. in r. ut super hoc tit. Maranta Par. 6. Act. 2. num. 216. Scaccia q. 13. ar. 2. num. 32. Vallens. de appell. §. 10. Phil. Francus in c. Bo. nem. hoc tit. Wurmser. l. 2. tit. 19. obs. 2. Corvinus in Aphorism. h. t. Treutler. Volum. 15. Disp. 33. num. 8.*

§. 9.

De tempore prosequenda appellationis.

I. Interponenda appellationis tempus ex communi sententia diximus esse decendium: introducenda vero apud Iudicem appellationis non est certum, & commune omnibus in iure constitutum, sed à Iudice à quo, determinandum est. Verumque autem continuum, & accuratè servandum est. Iam tempus prosequenda appellationis coram Iudice ad quem, pro primo fatali annus est; Impedito conceditur biennium, idque secundum fatale appellatur. *Auth. Ei qui. C. de temp. appellat. c. Ex ratione. hoc tit. Clement.*

ment. Sicut eod. ubi dicitur hoc pro-
cedere in appellatione tam iudicali,
quam extraiudicali. Quod si in se-
cundo fatali quoque impeditus fuerit,
tertius annus concedi potest, ex iustis-
sima causa, & impedimento, ut in
c. 6. Ex ratione Cardin. & Speculator
notat. §. Nunc breviter. Versu Premissa.
Qui dicitur intelligendum, si toto anno
fuerit impeditus, alias tantum tem-
poris habebit, quanto impedimentum
duravit. Neque enim ipso iure tertius
annus datur, sed per viam restituo-
nis in integrum. Innoc. abb. & DD. in
c. 6. Ex ratione. Guido Papa. num. 66.
V. senec. l. 49. ff. tit. 4. Schneiderv. l.
2. Inst. tit. 17. §. sed etsi quis n. 8.

II. Prædictum tempus non currit
de momento ad momentum, quemad-
modum currere decendum supra dixi-
mus, quia dies appellationis non confi-
deratur. Glo. in clement. sicut hoc tit.
nec durante compromisso cursum ha-
bet. Clem. Quamdiu eod. tit. Auth. sita-
men. C. de tempor. appellat. Quin et-
iam iudici permissum est, ut brevius
tempus ad introducendam, & prose-
quendam appellationem præscribat. &
Cum sit Romana hoc tit. ita ut si tem-
pus illud non observarit appellans de-
serta appellatio censeatur, ac senten-
tiæ iudicis à quo, parere teneatur. c.
Personas 4. hoc tit. Nam terminus à
Iudice præfixus succedit in locum eius
qui à iure constitutus est. Glo. in di.
Clem. sicut. Innoc. in c. Ex ratione. & c.
Personas. Panorm. in c. Cum sit Romā-
na. n. 4. Gaill. l. 1. obs. 104. num. 2. Card.
Tuscius Concl. 379, & seq. Virianus in c. Ad
aures h. t.

Poterit etiam Iudex post terminum
à se constitutum, & neglectum, exe-
cutioni mandare sententiam suam, non
expectato lapsu termini iuris. c. cit.
Personas ibi ex tunc iudicio tuo stare com-
pellas. Item ex tunc sententia tua parere
constringas. Nam dictio: ex tunc extra-
neum temporis momentum signifi-
cat. l. 4. §. ul. ff. de condit. & de-
monstr. l. In substitutione ff. de vulg. & pupill.
substit. Virianus hoc tit. in c. constitutus
Laym. l. 3. Tract. 6. c. 6. num. 7.

III. Idem iudicii ad quem non
permittitur, ut nimirum appellanti
terminum prosequendi appellationem
constituat, ne suam causam, & utili-
tatem procurare videatur, abbrevian-
do tempus legibus determinatum. Ni-
si forte ex nimia dilatione periculum
immineret, ut in causis Spiritualibus
electionum, postulationum, & aliis
beneficialibus, quæ quia causam ali-
quo modo publicam continent, acce-
lerare expedit, quemadmodum ma-
trimoniales quoque propter pericu-
lum incestus, & adulterii. c. Quoni-
am frequenter. §. 1. V. lite non contestata.
Item in causa alimentorum propter pe-
riculum vitæ. l. Necare. ff. de agnoscend.
liberis. Clement. Sicut. de appell. Cardin.
Tuscius Concl. 383. Abb. in c. Ex ratione
de appellat. Guido Papa Decis. 436.
Q. 39.

IV. Causæ biennii concedendæ
pro appellatione prosequenda multæ
sunt.

Primæ, ex parte appellantis est pau-
pertas, vel infirmitas.

Secundæ ex parte appellati, necessa-
ria inhibitiō, quia vel frustratoris di-
latio.

lationibus utitur, vel aliis mediis impedit appellantem. Cum enim in hoc casu nulla sit culpa appellantis, æquum est ut tempus illi proregetur ad complendam intentionem suam.

Tertia ex parte utriusque, ut si compromittant in arbitros, vel peregrinationem aliquam communi voto suscipiant.

Quarta ex parte Iudicis, qui à tribunali abest, morbo aliove negotio intricatus, nec alium suo loco possit substituire.

Quinta ex parte alicuius tertii, qui intervenit propter suum interesse, vel etiam ipsius procuratoris.

Sexta denique in Casu, & Fortuna est, quæ cum in nostra potestate non sint, imputari ad culpam, & damnum non debent. Quamobrem aliquando tertius quoque annus, ut *num. I.* diximus, adicitur, cum gravis causa & necessitas exigit.

Addit *Gall. l. I. obs. 141. n. 4.* etiam partium consensu prorogari posse tempus, seu fatalia prosequendæ appellationis. *Clem. Quamdiu iun. Glo.*

In Camera Imperiali quoque nec eiusmodi fatalia appellationis prosequendæ, nec fatalia primæ instantiæ, puta triennii in causis simplicis querelæ currere: ita ut *lex Properandum. C. de iudic. & Auth. Et qui C. de appellat.* in Camera nullum locum habeant, idque propter multitudinem causarum. Tempora verò interponendæ, & introducendæ appellationis diligenter attendi. Si tamen eiusmodi tempora prosequendæ appellationis coram

inferioribus iudicibus servata non sine appellatio in Camera tanquam deserta non recipitur. *Auth. Et qui. C. de appell. Ita Gall. cui assonat Mynsing. Cen. 3. obs. 54.*

§. 10.

De Effectu Appellationis.

I. Effectus appellationis duplex est, sententiam definitivam devolvere, aut suspendere. Devolvit avocando causam in manus superioris Iudicis suspendit non auferendo iurisdictionem, sed sententiam & executionem impediendo. *c. Sape 44. hoc tit. c. si à Iudice eod. tit. in 6.*

Neque enim interim mundati executioni potest: & permittitur utrique parti apud Iudicem appellationis ea probare, quæ ante probata non fuerunt, & producere, quæ ante producta non fuerunt. *c. Cum Ioannes 10. de fide instrum. c. fraternitatis, de testibus,* modò principali causæ serviant, & iudicium retrò actum impugnent. Nam dilationes, denegatæ condemnationes expensarum, & id genus alia hic minimè reperenda sunt. *c. fin. hoc tit. l. Ita demum. c. 3. C. de procur. & ibid. Bart.*

Hinc consequitur alius effectus nihilo minor, quod pendente decennio, & appellationis iudicio nihil innovandum est in causa, sed in eo statu cuncta relinquenda, in quo erant tempore introducendæ, vel introductæ appellationis. *l. un. ff. Nihil innovari appell.*

appellationis interpos. Nam & periculum fraudis est, & suspensio effectum operari debet. *c. Cum inter de sent. & re iud. l. ult. §. Sin autem. C. de tempor. appellat. Cardin Tuschus Concl. 371. Viuanus in c. Dilecti hoc tit. Silv. v. appellatio n. 1. Layman l. 6. Tr. 6. c. 6. n. 5.*

II. Si pendente appellatione vel iudex, vel de partibus quis aliquid innovarit, seu attentarit, per Iudicem appellationis illicd cassari, & revocari debet. Quod etiam in extrajudiciali appellatione locum habet, cum hoc discrimine tamen, quod in appellatione iudiciali revocantur omnia, licet non sint directè contra appellationem, in extrajudiciali verò ea tantum, quæ sunt directè contra appellationem. *l. Sciendum ff. de appell. recipiend.*

Cæterum revocatio attentatorum in qualibet iudicii parte fieri potest usque ad conclusionem in causa. Petitur autem vel implorato Iudicis officio vel accessoriè prosequendo appellationem. Nulli præterea magis, quàm appellanti innovatio nocet. Nam si adversarium suum ex gr. possessione, de qua litigatur, spoliet eo ipso, ut sibi cõtrarius ceterum nõ deferre appellationi à se factæ, seque indignum beneficio Iudicis efficit, ut quicquid sibi potestatem atroget. *c. Bone memoria. de elect. l. Auxilium. §. fin. ff. de minoribus l. Sciendum. ff. de appellatio: recipiend. Maranta num. 161. & seq. Phil. Francus in c. suggestum. hoc. tit. Vvesenbec. l. 49. ff. tit. 1. num. 10. Barb. in c. Non solum hoc tit. Herculani. de attent. cap. 29.*

III. Non censetur attentare *Primo*, qui iure suo utitur, continuando verbi gratia possessionem vel percipiendo fructus ex sua re.

Secundo, qui non proposita proponit vel non probata probat.

Tertio, qui tertium convenit, absque incommodo alterius partis.

Quarto, qui ex causa nunc primum emergente debitorem suum capit.

Quinto, qui post latam excommunicationem, & super ea appellationem nihilominus denunciatur excommunicatum, ut ab aliis vitetur.

Sexto Nec iudex, qui quia frivola, & inanis appellatio est, ad executionem procedit.

Denique generaliter potest iudex interim, dum suspendet, ea procurare, quæ serviunt ad faciliorem causæ determinationem, dummodò se non immisceat appellationi. *Specul. in tit. de appell. §. Novissimè.*

Addit *Maranta*, quamvis in casu, in quo appellatio iure prohibetur, attentata non revocentur, revocari tamen posse per viam querelæ à superiori. *V. Barb. inc. 72 si iustus. hoc tit. & c. Non solum eod. in 6. Francus in c. Dilecti hoc tit. Herculani de attentatis c. 29. ubi multa alia reperies. Tuschus. Concl. 376. Hartman. l. 2. obs. 20.*

IV. Quod n. r. diximus appellatione suspendi executionem sententiæ latæ in multis casibus fallit, quorum aliqui in superioribus indicati sunt.

Primo fallit in visitatione & correctione episcopi, ubi nulla exemptio, inhibitio, appellatio, seu querela
etiam

etiam ad sedem Apostolicam interposita executionem eorum, quæ mandata decreta, aut iudicata fuerint, ullo modo impedit aut suspendit. *Conc. Trid. sess. 24. c. 10.*

Secundo. Fallit in correctione non excessiva regularium. Neque enim ullum effectum attendit appellatio religiosi adversus prælati sui correctionem regulæ conformem operatur. *c. inrefragabili de off. iud. ord. c. ad nostram de appellat. V. supra hoc titulo §. 12. Sylv. num. 9 Armilla num. 19.*

Tertio Fallit in sententia dotis ab uxore vel marito petita, à qua non admittitur appellatio, quoad effectum suspensivum, sed devolutivum tantum. *Menochius in rem. 4. ad ipse. possessione numero 829.*

Quarto in causa mercedis, & qua quis condemnatur ad solvendum salarii famulis. *Redoanus. de Simonia menti. parte secunda c. 25. Gratianus decisione 53.*

Quinto in causis piis subsidii charitativi, pensionis assignatæ loco alimentorum, ubi nulla procuratio effectum suspensivum habet. *Surdus de privilegio cause piæ privileg. 6. numero 7. Antoninus par. 3. tit. 9. c. 12.*

Sexto in causis, quæ acceleratione indigent, & moram oderunt. *Ibid. num. 10.*

Septimo fallit in causis præcedentibus *Stephanus Gratianus decisione 232.*

Octavo. In decreto Episcopi visitantis confraternitatem laicorum, & compellentis administratores ad computum *Gratianus ibid.*

Nono. In sequestratione facta circa

bona maioratus. *Sebast. Nav. ad l. 3. ff. si quis, & à quo appellatur n. 80.*

Decimo in sententia lata super præstatione decimarum, cum certa, ac determinata pars solvenda est: ob eam causam signatura committere negotiorum appellacionis solet cum clausula sine retardatione solutionis decimarum, quæ interim lite pendente solvi debent. *V. sup. §. 4. n. 3.*

Vndecimo idem valet de sententia de solutione pensionis auctoritate Apostolica reservatæ. Regulariter enim non suspendit iudicatum, & similiter apponi solet prædicta clausula, sine retardatione solutionis pensionis. *V. Gomes. in comp. utri. signat. numero 89. & Franc. Leon. fori eccles. Par. 2. c. 27. num. 42. & seqq.*

Denique appellatio à sententia non conditionatam excommunicationis, & quæcunque alia habente paratam executionem nunquam suspendit effectum. *c. si cui de sent. excomm. in 6. Barb. in c. ut debitus honor hoc tit. Maranta in actu 2. n. 162. & seq. Avila de Censuris par. 2. disp. 5. dub. 11. Silvest. V. excomm. §. ult. n. 2. V. infra tit. 16. §. 2. n. 6. cum DD. ibid. allegatis.*

V. Affinis appellacioni *reductio* est, quæ locum habet in laudo arbitri, à quo quia non datur appellatio propter compromissum *l. i. c. de recept. arb.* petitur resumptio, & quasi novum arbitrium. Illam instituendam esse apud iudicem rei, seu condemnati, qui ordinarius est causæ, de qua agitur, existimat *Maranta pag. 261 & durare facultatem petendi, usque ad 30. annos, non tamen contra laudum iuratum, quando*

dolensio modica est. Si autem valde enormis sit, non obstat iuramentum, quia cum tali conditione censetur editum. *Alex. Consil. 31. Socinus Consil. 220 Decius Consil. 11. Gaill. l. 1. obs. 1. n. 49. Pa-norm. in c. Cum dilectus. n. 17.*

Theologi verò consulunt, ut in tali eventu pro maiore animi, & conscientie securitate peccatur absolutio à iuramento, in qua danda Episcopus facilem se præbere debet. *Bald in l. fin. C. de non numer. pecun. Silvest. V. Iuram. §. 5. num. 3. Armilla n. 20. Az. l. 1. l. 11. c. 9. q. 5. l. 6. c. 42. n. 62.*

§. II.

Satisfit Dubiis de appellatione.

Dub. 1. Vtrum appellatio sit iuris naturalis?

R. Esse quoad substantiam, seu quatenus est defensio, seu medium contra ignorantiam, & iniquitatem iudicii: quoad solennitatem verò ut hodie fit, iuris humani tantum censeri, Quamobrem in *Clem. Pastoralis. de sentent. & re iudic.* defensio adversus crimen delatum à iure naturali provenire dicitur, adeoque prohiberi non potest. Item *l. Vi vim. ff. de iust. & iure.* Quod quisque ob tutelam corporis sui fecerit, iure fecisse existimatur. *Socin. Reg. 442. & seq. Valent. 2. 2da. Disp. §. 9. 13. pun. 3. Schyvanmann. de diff. ferent. l. 10. Ciu. & Camer. Differ. 16. Silvest. num. 2. Armilla eod. Barb. in c. Ad nostram. 3. de appellation. Rosella. num. 1.*

Hinc patet resolutio ad illam Questionem. An statuto aliquo, vel consuetudine tolli appellatio queat. Nam quoad solennitatem extrinsecam, & conditiones arbitrio legum inventas & præscriptas omnino aboleri potest. Minimè verò quoad ius defensionis, quod cuique pro depulsione iniuriæ & conservatione bonorum suorum Natura largitur. *l. 1. ff. de appellat. Petr. Folle-rius in Prax. Censuali pag. 526. Card. Luga Disp. 40. §. 3. num. 30. Sanchez. l. 6. Consil. c. 4. Dub. 2. Tuschus Consil. 399.*

Dub. 2. An valeat appellatio alter-nativa?

Respondet *Steph. Gratianus in Deci-sione 199.* iure Canonico non valere. v. gr. Appello ad Archiepiscopum, & quemlibet iudicem competentem: nisi infra terminum datum ad appellandum determinetur, & declaretur, coram quo quis velit prosecui appellationem: licet iure civili valeret sine omni declaratione cum intelligatur de proximo. *Felin. in c. 2. de appell.* Idem dicendum de appellatione indefinite, & simpliciter, videlicet *Ad iudicem competentem.* Cum enim plures esse possint, facienda declaratio est.

Limita, quando ad unum ex ipsis tantum potuisset appellari. Tunc enim absque omni declaratione valebit appellatio. Unde in eo, qui non recognoscit ullum superiorem, præter summum Pontificem, alternativa appellatio valet. Appello ad summum Pontificem, vel alium quemcunque Iudicem competentem. Idem fiet, si ad duos appelletur, quorum uterque competens est.

y

Gloss.

Gloss. & DD. maxime Bald. in l. apertissimi iuris. C. de iud. ff. de senec. l. 49. ff. de i. n. 9. ff. de iur. i. obs. 7. Coton. in sum. Diana. ff. appellatio n. 16.

Dub. 3. An reus, qui non est certus, sed dubitat de iustitia sententiæ contra se lata, appellare possit?

Ratio dubitandi est, quia in dubio pro sententiâ Iudicis, & superioris præsumendum videtur. Ideò enim ut Tit. 12. §. 3. n. 1. diximus sententiâ quamvis in dubia in rem iudicatam transit, quæ cum evidenter non constat de contrario, de bonitate & æquitate Iudicis præsumitur. *l. Ingenium. ff. de statu Hom.* Nihilom.

R. Illum qui de iustitia sententiæ lata dubitat, appellare posse. *Ratio*, quia iure suo utitur ulterius explorandi veritatem, & plurium iudicium de controversiâ: quandoquidem fieri potest, ut novæ probationes excogitentur, vel alius Iudex perspicacior intellectu sit, vel maiori scientiâ, instructus. Certè experientia docet, multas sententiâs in iudicio appellationis reiectas, & correctas esse, contra quàm ipsi litigantes existimabant.

At ponamus Iudicem probabiliorum Doctorum opinionem iudicando secutum esse, nunquid acquiescendum erit? Affirmant *Sotus, Corduba, Navar. & alii*, quos refert, & sequitur *Sanchez. l. 6. Consil. c. 4. Dis. 2.* modò intelligatur de civilibus causis tantum. In criminalibus enim reus non est facilè damnandus peccati mortalis, cum possit aliquando spera-

te remissionem pœnæ, maxime operasui Aduocati. Probabilius censetur etiam in hoc calureum appellare posse, modo habeat opinionem probabilem contra opinionem Iudicis probabiliorum. Nam si generatim loquendo unicuique licet opinionem probabilem sequi relicta probabilior, quemadmodum docuimus ex pluribus in Tit. 2. §. 2. num. 10. nihil causæ est, cur soli reo negetur ea libertas. Optimè *Card. Lugo Diss. 40. sect. 3. n. 35.* Non video, inquit, cur possit reus ab initio se tueri habens probabilem causam contra probabiliorum, & non possit idem facere post laram sententiâ in negotio appellationis?

Licet nimirum illi, qui oppugnatur, circumspicere, & tentare omnia media non manifestè illicita, ut se suaque censeret, maxime si alterius arbitrio dubiæ litis relinquat decisionem. Notæ regulâ est. Defensor propriæ salutis in nullo peccare videtur. *l. si, ut allegas. C. ad l. Cornel.* Adde quod Iudex etiam in dubio de ferre appellationi debet. *Bald. in Pract. p. 82.*

Dub. 4. Titius appellat viva voce cum reservatione appellandi postea in scripto, quod post aliquod dies profectus, utra appellatio valida est?

Primam valere, ita ut ab ea incipiat currere tempus interponendæ, & prosequendæ appellationis, censet *Barthol. in l. Cum procurator. §. si dominus ff. de novi operis nunciat.* Consentit *Imola, Paulus Castri. & si Maranta credimus. pag. 264. n. 132. plerique alii Doctores.*

Secundam nihilominus appellatio-

nem

nem valere vult *Alexand. in cit. §. si dominus*. Nam si aliud non constet de intentione appellantis, in futuram scripto appellationem reservat sibi esse & um, legitur scriptæ, & non dictæ appellationi deferendum erit.

R. Primam appellationem viva voce factam valere. Quod ex contrario fundamento patet. Si enim consuetum morem agendi, & loquendi, ut debemus, attendere lubet, Titii verborum *Ego appello* & sensus non est, volo post aliquot dies in scripto appellare, sed, quod nunc dico, & facio, post aliquot dies scripto tradam memoriæ scilicet, & maioris firmitatis causa. Præterea, ut appellare liceat viva voce, legibus constitutum est. Ergo appellationis viva voce factæ aliquis effectus erit, nimirum illi proprius, ut suspendat executionem sententiæ, & ab ea non valeant attentata, curratque tempus prosequendæ appellationis. *l. cum procurator. §. 1. ff. de no. op. nunc. v. Marantam l. cit. Bartol. in l. cita. Procurator. Guido Papa Decisioni 82. Berlich. Par. 1. Concl. 35. num. 56. & sequ.*

Dub. 5. An permittatur appellatio in causis minimis?

Minima causa censetur, quæ duorum aureorum est, & quæ sumptus iudicii ferre non potest. *l. 1. ff. de dolo*. Item quæ 10. libras non excedit. *l. anterior relata in c. 28. 2. q. 6.* Ex remotis provinciis Imperator vetat Romam appellari si summa non excedat 10. libras. *Menoch. Casu 72.* Olim in Camera Spirensi, quæ 50. florenis minor erat, reiciebatur ut paulò post videbimus.

R. Etiam in minimis causis Iure Canonico admittitur appellatio. *c. de appellationibus n. hoc tit. ubi Alexander III.* De appellationibus. Pro causis minimis, volumus retinere, quod eis, pro quacunque levi causa fiant, non minus est, quam si pro maioribus fierent, deferendum. Ratio dari potest, quia appellatio non fundatur in quantitate gravaminis, sed iniustitia sententiæ, & iniquitate iudicis. Potest autem in minimis quoque reperiri iniustitia. Modicum enim non differt à magno, quando non est fundatum in quantitate rei, sed in pravitate, & iniustitia. *Barb. in cit. de appellationibus.*

Ad praxin quod attinet, in plerisque locis contraria est. Romæ enim coram Illustrissimo Vicario non appellatur, nisi summa excedat quinque ducatos auri de Camera. Coram senatore, eiusque collateralibus, si à decem & infra scutis minor sit. Neapoli non admittitur, cum duarum unciarum summa tantum est. Mediolani à libris decem, & infra, quando sententia est lata sine consilio sapientis. *v. Barb. lo. cit.*

In Spirensi dicasterio, ut ordinationes *Anni 1555. docent. Par. 2. num. 28.* non recipitur appellatio, nisi summa attingat quinquaginta florenos: quæ summa postmodum aucta est, teste *Gaill. l. 1. obs. 123. n. 1.* ad 150. flor. eaque nuper denuò aucta, & præstituta summt 300. florenorum.

Quod minus mirum videri debet, si Iure civili communi in minimis causis

non admittitur appellatio, ut DD. communiter tradunt, quamvis non sine multis limitationibus. Nam *Primo* non attenditur prædicta summa in actione iniuriarum, sive actum sit ad reclamationem, sive ad satisfactionem vel æstimationem iniuriæ, quia fama hominis rerum omnium pretiosissima est, imò inæstimabilis reputatur. *l. si auctus ff. de reg. iur. l. Ex hac lege. ff. si quadrupes pauperiem fecisse dicatur.*

Secundo in controversiis de annuis redditibus, & censibus, iure decimarum, servitutibus, iurisdictione, aliisque iuribus incorporalibus, quæ variam pro cuiusque affectu æstimationem recipiunt; quibus tamen aliqua æstimatio facta est in Comitibus Spirensibus. *Anni 1570.*

Tertio, si reus immediatè in Camera forum sortitur in prima instantia, quia tunc per viam simplicis querelæ causa ibidem recipi, & agitari debet, licet summa minima sit. *l. fin. C. ubi in rem act. cum similibus v. Andr. Gaill. l. 1. observ. 113. Mynsing. Cent. 3. obs. 89. & Cent. 7. observ. 83. Bohl. h. Concl. 35. n. 20. Schyvanman l. 2. c. 1. n. 4.*

Dub. 6. Vtrum appellatio scholastici, seu Academiæ immediata valeat?

R. *Maranta Par. 6. §. appellatio. n. 361.* circa finem docet, ex speciali privilegio concessio per Imperatorem Fridericum. *Auth. Ne filius pro patre.* scholarem posse à quocunque Iudici inferiori ad Imperatorem appellare omisso medio, ut Baldus quoque fateretur in *di. Auth. v. Dein. de sequitur*, ubi dat duas specialitates scholaribus contra ius commune. *Pri-*

ma est, ut possint ab omni gravamine appellare, quod iure civili regulariter est prohibitum. *Secunda*, ut possint appellare ad Principem omittis mediis. Idem tradit *Julius Pacius in Commentario di. Auth. c. 6. n. 18.* ex communi sententia *Doctorum*, qui Baldo adherent. Quo etiam respexisse videtur *Julius Herbipolensis episcopus*, qui teste *Adamo Conzen l. 14. Politicor. c. 14.* Academiæ à se restituta parem tribunali Cancellariæ potestatem tribuit, nec appellationem, nisi ad ipsum Principem permisit.

Est tamen hic ad consuetudinem localem, & particularia statuta quæ admodum varia, respiciendum, quibus Academiæ utuntur, ne appellatio, quæ in præsidium iniqua passis conceditur, insolentiam nutriat, ad prorogationem litium, & innocentium oppressionem serviat. *c. Cum speciali 61. hoc tit. Barb. & Phil. Francus ibid.*

Dub. 7. An Iudex omissa causa appellationis ad petitionem appellati in articulo principali procedere possit, & definitivè pronunciare?

R. *Posse. c. Cordis de appell. in 6. Ioan. Andr. ibid. num. 6. Ancharanus num. 7. Panor. num. 35.* Ratio est. Quod prius cognoscatur appellationis causa, quam Principalis, ad favorem appellati pertinet, cui ipse renunciare potest. Igitur si fecerit, æquo animo feret appellans, cum appellationem suam legitimam esse existimet, & consequenter totam causam ad Iudicem appellationis devolutam esse, in cuius potestate est, si consentiat appellatus, pronun-

pronunciare de facta appellationis æquitate, vel cognoscere de causa principali, propter quam appellatum est. Et hæc valde utilis cautela est pro appellatis contra eos, qui malitiosè à qua-cunque interlocutoria appellant, ad protrahendum in infinitum lites, ut renunciant favori suo, & urgeant causæ principalis cognitionem. Hoc enim, quia rationi, & æquitati consonum est, iudex omnino facere tenetur, quemadmodum in Spirensi Camera conluetum esse exemplis in medium prolatis docet *Gail. l. 1. observatione 136.* Additque tum maxime instandum ab appellato, & iudice appellationis, quando notatur tergiversatio appellantis, qui litigii productionem amat. *Cardiu. Tuschus concl. 395.*

Dub. 8. An iudex appellationis causam remittere possit ad iudicem à quo appellatum est.

R. Quando malè iudicatum, & bene appellatum esse iudex censet, ac pronunciat, nullus remissioni locus relinquatur, sed ipse deinceps causam principalem cognoscere debet. *s. ut debuit honor hoc titulo & Glossa ibidem V, alioqui.*

Iudex igitur primo cognoscit de gravamine, & si inveniatur legitimam appellatam esse, & mox procedit ad causam principalem. Si autem malè appellatum sit, malè appellatum esse pronunciat, & litigantes ad priorem iudicem remittit, appellantem condemnando ad expensas. Et hic modus servatur, quando cunque à gravamine appellatum est. Quando autem

à sententia definitiva appellatum est, iudex de meritis, causam cognoscet & videt an bene an malè iudicatum sit. Et quidem bene, confirmabit sententiam, si vero malè cessabit. *l. eos C. de appellat. si plura capitula, vel articuli sint in sententia, iudex pro parte potest confirmare sententiam, & pro parte reprobare, prout iustitia requirit. Fachmannus l. prima c. 80. Cardinalis Tuschus Conclusione 418. Brehter. de processu iud. hoc titulo Lancellot. lege tertia instituit. eod. §. non omnis ergo.*

Dub. 9. Caius ob delictum plene probatum damnatus ad pœnam pecuniariam lege statutam protervè appellat, seque falsis testibus tueretur, teneturne ad pœnam illam non obstante appellatione?

Teneri censet *Ludovicus Beia casu 65.* quandoquidem, ut supponimus, sententia condemnationis iusta est, idque non ignorat Caius, resistit tamen, & impedire executionem conatur, non sine remorsu conscientie.

Nihilominus probabilem agnoscunt opinionem contrariam recentiores aliqui teste *Sanchez. l. 6. consilio 6. unico distinctione 37.* Rationem dant, quia talis appellatio secundum formam iuris concepta sententiam definitivam suspendit, consequenter pecunie solutionem. Quamdiu igitur per iudicem appellationis confirmata non est, Caius ad pœnam solvendam non tenetur. Vbi vides, nullam conscientie rationem haberi ab eiusmodi Doctoribus, sed supponere illos

legum civilium interionem esse, ut iudicia exerceantur pure & absolute secundum ea, quæ foris parent, quicquid tandem in foro conscientie agatur, quod satis durum est. Quamobrem addi debet Caium non posse prosequi appellationem suam, vel adhibere media, quibus obtineat intentionem suam, cum plabâ iniqua sit; præterea ad expensas teneri adversario, quia iniuste oppugnavit, & damno affecit. *V. Sanch. loco citato & l. decimo de matrimonio distinctione octava numero decimo quarto c. quinto pagina 273. §. par. 10.*

Dub. 10. An & quomodo appellatio locum habeat in censuris Ecclesiasticis?

Censuras voto excommunicationem, suspensionem, & interdictum. His enim convenit censuræ definitio passim recepta, quod sit pœna spiritualis, & medicinalis, privans usu aliquorum bonorum spiritualium per ecclesiasticam potestatem imposita, sicut per eandem ordinariè absolvi possit. Qui aliter loquuntur & irregularitatem annumerant, eam nimirum, quæ ex delicto est, cum *Soto distinctione 22. quæstione tertia articulo quarto improprie loquuntur. Multo magis excludenda est depositio, degradatio & cessatio à divinis quærenti de verborum significatione c. statutum de sententia excommunicationis in c. c. 1. de iis, quæ vi metusve causa in c. ad quæstionem Navar. c. vigesimo septimo numero 152, cui adherent alii sum-*

mista V. Suarez. disputatione 1. sectione 3. His politicis quæ supra §. 1. & 2. strictim attingimus, explicanda ulterius hoc loco sunt. Igitur,

R. 1. Censura sub conditione lata appellatione interposita suspendi, & impediti potest. Ita Celestinus 111. definit in c. persona 40. de appellatione. si quis iudex, aut ita protulerit sententiam. Nisi sempronio intra viginti dies satisfeceris, te excommunicatum esse cognoscas, huiusmodi sententiam appellationis obstaculum impedit. Unde sequitur etiam præceptum illius, & obligationem suspendi, qui propterea appellatur à censura, ut præceptum impositum non obliget. Covar. in c. alma mater. parte prima §. decimo. Sayrus l. prim. c. decimo quinto Bonac. disputatione 2. pun. 2. Navar. c. 27. n. 273.

Neque opus est semper appellatio ne explicita, verbo, aut scripto interposita, sed sufficere potest virtualis, vel etiam muta, cuiusmodi est.

Primo. Si quis ignorans modum appellandi, protectioni sedis Apostolicæ se committat. *c. ad audientiam hoc titulo.*

Secundo, si iter attripiat Romam iturus auxilii, vel liberationis causa. *c. dilecti hoc tit.* Plus enim videtur factio provocare, quam verbo. *Tertio* si per supplicationem, quærelam, aliumve modum recurat ad superiorem, & impleret opem contra impugnatores suos *Navar. c. 27. Sil. V. excom. §. 10. n. 2. Tolet. l. 1. c. 10.*

R. 2. Excommunicatio absolute lata per nullam appellationem impeditur, vel suspenditur. c. Pastoralis §. 3. de appellatione ubi Ratio additur, quia excommunicatio simpliciter inflicta executionem secum trahit, actu privans bonis spiritualibus, ad quæ extenditur. Adde c. u cui 20. de sententia excommunicationis in 6. ubi manifestè dicitur, neque excommunicationem, neque suspensionem, aut ipsius effectum per appellationem sequentem suspendi. Abb. in c. pervenit. hoc tit. Guido Papa numero 74. Lugol. 2. Resp. moral. dub. 6.

Aliaratio est sententiæ declaratoria qua nimirum aliquis denunciatur incurrisse excommunicationem, & ideo vitandum esse. Illa enim per appellationem impeditur, & suspenditur. Glossa in c. cupientes de el. in 6. Nav. in c. cum contingat. de rescriptis c. l. 5. Consil. nono numero quinto Gig. in Tr. de pensionibus questione 76. Toletus h. primo capite videamus numero 13. Zerola parte prima V. appellatio. Vallensl. 2. tit. 28.

Quid igitur remedii, inquis si quis absolute, sed si quis iniuste excommunicatum se esse existimet. Conniti debet, ut id perluadeat iudici, & absolvatur, nisi manifestè constet iniquam, & surreptitiam esse: quia nulla medicina queritur, ubi nulla plaga invenitur. Si autem probare velit nullitatem excommunicationis, aut alterius Cen. surz audiendus est. c. cum contingat 29.

de off. deleg. Suarez. V. disputatio 3. §. 2. 6. numero 6. Avila parte secunda disputatione quinta. dub. 7. Silv. V. excommunicatio §. decim. numero secundo Zerola parte secunda eod. Emm. Sa. V. excommunicatio numero tertio Creser. in examine myste-rii Plessani pag. 85.

R. 3. Qui absque iusta causa ab excommunicatione, aliave censura appellat, revera effectum excommunicationis non suspendit, sed ligatus manet quoad conscientiam suam, quamvis in foro externo pro non excommunicato habeatur. In dubio autem si reiecta fuerit appellatio, quæ in se valida est, tatus in conscientia erit appellans: in foro externo autem vitandus erit, quasi excommunicatus. c. is cui de sententia excommunicationis in 6. Avila de censuris parte secunda disp. 5. dub. 12. Silv. V. excommunicatio §. ult. numero 2. & alii sum. V. infratit. 16. §. 2.

Dub. II. Quæ sit pœna temere appellantium.

R. Temere appellans à iudice à quo excommunicari iure Canonico potest, ut contumax. Panorm. inc. sollicitudinem de appellat.

De æquitate Canonica non damnari nisi ad expensas ait Plul. Francus in c. inter cetera. Privat etiam quæ manifestè frivola est, remedio appellationis, ira ut iudex à quo nihilominus procedere in causa queat. Herculanius de attentione c. vigesimo septimo numero 21. Barb. in c. cum appellationibus hoc titulo in 6.

Iure civili punitur pœna ordinaria
50. li.

50 librarum argenti. l. ab excommunicatione C. quorum appell. non recip. Aliquando etiam panitur pœna extraordinaria. l. eos s. non temere C. de appellatione Interdum etiam amissione causæ, & nota infamiz, l. ad proconsulem eod. c. inter cetera ubi Phil. Decius Berlichius conclusione 35. n. 193.

Monet autem iudices Tholosanus l. 50 c. 1. n. 52. ut frivole & leviter appellantes severe castigent, ne lites crescant, & superfluis curis tribunalia (& conscientiaz onerentur.

Dub. 12. Quæ sit pœna appellanti-um à sententia Papæ?

R. 1. Qui à mandatis Papæ ad futurum concilium appellant, excommunicati sunt: Universitates verò, & capitula interdicto subiacent. Si unus ex Canonicis sit Episcopus, & cum capitulo appellandum cooperetur, non erit propterea interdictus Bulla Cœna n. 2. Bonac. to. 111. pag. 17. Dixi ad concil. futurum quia si concilium apertum sit, & præsideat pontifex, ab eius sententia ad concilium valere appellationem censet. Romanus consilio 421. prout idem disponitur de sententia Archi Episcopi, à qua potest appellari ad concilium provinciale. Et potissimè in tribus casibus, in quibus concilium censetur esse supra papam.

Primo si esset contra fidem.

Secundo si super eo, quod Ecclesia universalis declaretur.

Tertio si contineret peccatum mortale, ex quo scandalum in Ecclesia posset oriri. Abbas citatus apud Cardinalem Tuschum concl. 406. supponere videtur

in eiusmodi casibus appellationem admitti, quia pontifex consentire præsumitur. Addit denique numero decimo sexto. Licet non deur appellatio à sententia iniusta papæ, & imperatoris, admitti tamen provocationem, quæ est improprie dicta appellatio. Quia iudex iniustam sententiam ferens, in tali actu non est iudex.

Hinc tamen non bene inferas, pontificem concilio inferiorem esse. Nam absolute loquendo à concilio ad Papam appellari solet, ut ex Gelasio episc. ad Episcopos Dardaniæ Bellarmino monstrat l. secunda de concil. auct. c. decimo octavo,

R. 2. Qui consulunt, vel approbant appellationem à Papa ad futurum concilium non incurrunt excommunicationem Bulla C. D. sed ligantur alia excommunicatione Papæ reservata à Iulio 11. & Pio 11. quarum absolutio tamen fieri potest vi privilegiorum, quæ per alias non licet absolvere à casibus Bulke C. D. Nec nisi facta appellatione excommunicatio prædicta incurritur. Nav. c. 27. n. 58.

Dub. 13. Quid sentiendum de procuratore ad divinum tribunal?

Verissimum est illud S. Augustinus l. 19. de civitate Dei. 6. sæpe sit, ut innocens pro incerto scelere certissimas luat pœnas, adeoque desperato humani iudicis ignorantia & errore seducti præsidio, Dei omnia videntis opem, & vindictam imploret. A precantibus bene fieri extra controversiam est. De provocantibus, vel appellantibus dubium, quia

quia vindictam potius, quam sententiæ correctionem exoptare videntur. Licet enim esse sanctis viris censet *Torreblanca l. tert. Damonol. c. vigesimo octavo numero* sed eas citationes imitari homines incompetæ sanctitatis periculo non varent.

Eadem *Deltio* tradit *Disqui. magic. l. 4. c. 4. sect. 1.* non nisi sine extrinseco malam reddi provocationem ad divinum iudicium, existimans: per se vero actum bonum esse, ut patet ex exemplo *sacra Gen. 16.* iudicet terminus inter te, & me *Davidis 1. Regum 24.* Vlciscatur Dominus ex te, *Zacharie 1. Paralip. c. 24.* qui cum occideretur à Rege *Ioas*, dixit. Videat Dominus & requirat. Idem *SS.* Martyres non raro fecerunt.

R. 1. Provocationes ad divinum iudicium & communiter à damnatis ad mortem fiunt, magna ex parte temerariæ, & culpabiles sunt. Ratio vel enim sententia iudicis iusta, vel iniusta. Si iusta, manifestum est peccare provocantes. Si iniusta, nec humano ullo medio corrigi potest, necessarium est divinum id est, extraordinarium. Hoc autem provocatione exposcere nihil aliud est, quam tentare Deum, ut innocentiam damnati miraculo comprobet: quod absque ulla inspiratione peculiari non licet.

Nec obstant exempla allegata: quia sancti illi non provocarunt, ad tribunal Dei, sed imploratunt auxilium ipsius pro avertenda iniuria, & manifestanda innocentia sua, quod absque miraculo fieri potest.

R. 2. Ut provocatio ad divinum iudicium peccato careat, requiritur 1. ut damnatus de sua innocentia, & iniuria iudicis formaliter certus sit. 2. ut propter gravitatem mali, & necessitatem innocentiam prodendam spes sit, habituram effectum, aut placituram Deo. 3. ut absque ullo passionis motu, & cum integra resignatione voluntatis propriæ in manus Dei fiat. His observatis à malitia excusari poterit talis actio, per se valde extraordinaria & periculosa. Exempla à prædictis auctoribus commemorata si fidem merentur, non plus evincunt: imo apud alios cordatos, & peritos nihil Mortuus ex g. iudex à reo citatus fuit puta intra mentem, vel annum. Vnde scies id est factum, quia citatus est, & non potius, quia sine citatione moriturus erat? Alias si quis imprecatus mortem fuerit proximo suo, si hunc contingat mori, imprecationi tribuetur, quod ut evenire possit, accidentarium, & incertum est.

TITVLVS X.

De Executione sententiæ.

Vnimirum omni iudiciorum conatus, hoc sententiæ rigor tendit: hic actionū fructus est,

ut iniuria sublata ius cui aversum reddatur. Reddent vel inviti. Equidem ut ab executione inchoandum non est.

z

t. r.